

CZU: 378.112.094

STRUCTURILE DE GUVERNANȚĂ UNIVERSITARĂ – DIMENSIUNE DE PROMOVARE ȘI SUSȚINERE A UNEI AUTONOMII INSTITUȚIONALE MAI MARI ÎMBINATĂ CU RESPONSABILITATEA PUBLICĂ

Nadejda VELIȘCO

Universitatea de Stat din Moldova

În articol se face referință la reformele privind guvernanta universitară demarate odată cu implementarea Codului educației, la contribuția noilor consilii de dezvoltare strategică instituțională pentru dezvoltarea instituției, îmbunătățirea activității acestor consilii și la cooperarea cu senatele universitare pentru beneficiarii instituției de învățământ superior.

Cuvinte-cheie: autonomie instituțională, guvernanta universitară, responsabilitate publică, consiliu de dezvoltare strategică instituțională, senat etc.

UNIVERSITY GOVERNANCE STRUCTURES - DIMENSION OF PROMOTING AND SUSTAINING GREATER INSTITUTIONAL AUTONOMY COMBINED WITH PUBLIC RESPONSIBILITY

The article refers to the reforms regarding the university governance started with the implementation of the Education Code, to the contribution of the new strategic institutional development Councils for the development of the institution, the improvement of the activity of these Councils and the cooperation with the university senates for the beneficiaries of the higher education institution.

Keywords: institutional autonomy, university governance, public responsibility, institutional strategic development council, senate etc.

Context. Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod al educației o modificare semnificativă în aspectele organizaționale a fost trecerea la structurile de guvernanta dublă, prin crearea pe lângă Senat a consiliilor de dezvoltare strategică instituțională (CDSI) [1].

CDSI a fost creat ca un organism de tip consiliu, cu un număr limitat de membri, care îndeplinește un rol strategic, și anume: monitorizează subiectele financiare și de personal, pe lângă rolul pe care îl deține în procesul de alegere a rectorului. Ceea ce este important rezidă în faptul că acum actorii externi pot lua parte la procesul de luare a deciziilor, fiind incluși în componența CDSI [1].

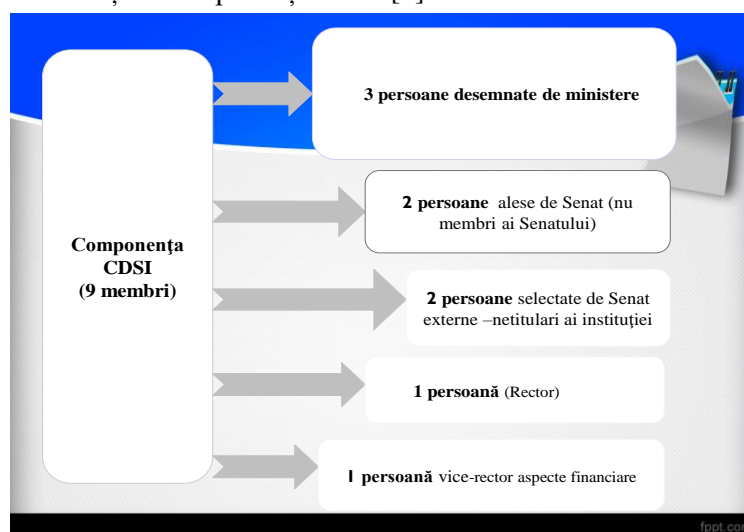

Fig.1. Componența Consiliului de dezvoltare strategică instituțională.

Totuși, trebuie să ținem cont de faptul că sistemul se află la moment încă în faza de tranziție și că, prin urmare, este dificil de a trage concluzii definitive din modificările juridice implementate, în special prin actele normative ulterioare, care au completat Codul educației.

Introducerea în guvernarea universitară a consiliului menționat face autonomia instituțională să fie mai mare și mai democratică prin activitățile pe care trebuie să le desfășoare membrii CDSI:

- Organizarea alegerilor rectorului (anterior concursul era organizat de minister);
- Aprobarea Planului de dezvoltare strategică a universității;
- Aprobarea contractului-tip de studii și a cuantumului taxelor de studii;
- Darea în arendă a terenurilor;
- Metodologia de salarizare și stimulare a personalului;
- Discutarea și aprobarea bugetului instituției;
- Deschiderea unor programe noi etc.

Studiu privind activitatea noilor structuri de guvernare universitară. Pentru a evalua situația implementării reformelor ce țin de guvernarea universitară cu accent pe **consiliile de dezvoltare strategică instituțională (CDSI)** a fost aplicat un chestionar pentru cele 27 de universități, participând la chestionare 21 de universități (18 universități publice și 3 universități private). În total au fost completate și analizate 100 de chestionare. La completarea chestionarelor și-au dat concursul rectori, prorectori, cadre didactice, președinți CDSI și membri CDSI. Mai jos este reprezentat procentual participarea acestora.

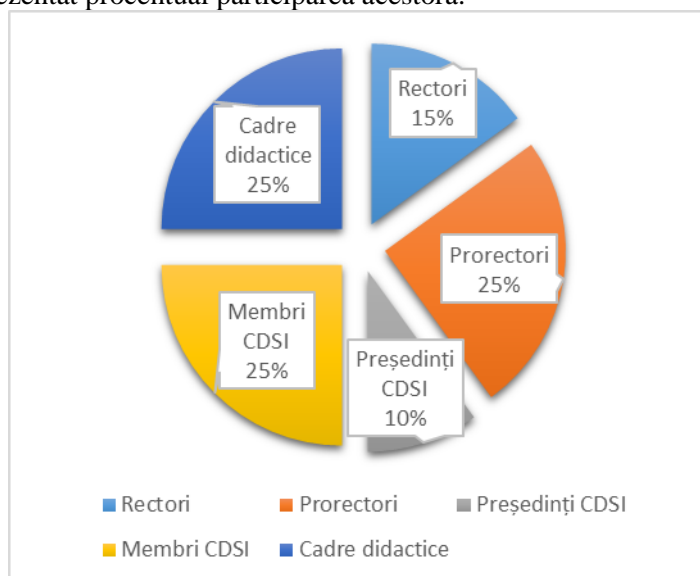

Fig.2. Participanți la studiu.

Printre problemele urmărite au fost: desemnarea membrilor în CDSI, numărul membrilor și de către cine trebuie să fie desemnați, criteriile de selectare a acestora și remunerarea lor etc. [2].

Rezultatele studiului

a) Aprecierea activității CDSI. În această perioadă de timp CDSI din universități au organizat mai multe ședințe în care au avut loc alegerea rectorilor, stabilirea taxelor de studii, aprobarea bugetelor instituționale etc. [3].

Astfel, 46% din cei chestionați au apreciat cu „foarte bine” activitatea CDSI, 33% – cu calificativul „bine”, 19% – cu calificativul „satisfăcător” și doar 2% au apreciat-o cu „nesatisfăcător”.

b) Desemnarea membrilor CDSI. Conform Codului educației, membrii CDSI sunt desemnați sau aleși diferit (Fig.1). Componenta finală a CDSI se aprobă de fondator (ministere sau fondatorii instituțiilor private) [1,4]. Acest subiect a fost foarte discutat și la momentul adoptării legii. Astfel, circa 30% din respondenți au menționat desemnarea membrilor CDSI prin competiție deschisă, cu un regulament clar de desemnare a membrilor CDSI și aprobat de universitate; circa 28% preferă desemnarea membrilor CDSI de către instituție și aprobați de fondator (Ministerul Educației sau ministerele de resort sau fondatorul instituției private); circa 25% preferă desemnarea membrilor CDSI de către instituție și aprobați de către instituție; circa 16% preferă o modalitate combinată din cele menționate mai sus și doar 1% preferă desemnarea membrilor CDSI de către fondator [1,2].

c) Remunerarea membrilor CDSI. Subiectul privind remunerarea membrilor CDSI este permanent în discuție. Conform Codului educației, membrii CDSI se remunerează cu câte un salariu mediu pe economie, iar președintele CDSI – cu 2 salarii medii pe economie [1].

Actualmente remunerarea se face lunar cu câte 1000 lei per membru și cu 2000 lei pentru președinte. Respondenții: 32% susțin că remunerarea trebuie efectuată de către fondator (ministere sau fondatorii instituțiilor private); 31% susțin că remunerarea trebuie efectuată de către instituția de învățământ superior; 25% au optat pentru anularea remunerării membrilor CDSI optând pentru voluntariat; 12% propun și alte modalități, precum: remunerarea în limita salariului mediu pe economie sau conform rezultatelor activității desfășurate în instituție (per ședință) sau prin voluntariat [1].

d) Criterii de selectare a membrilor CDSI. Subiectul ce vizează calitatea membrilor desemnați în CDSI și aportul pe care îl pot aduce pentru dezvoltarea universității este unul foarte important și la nivelul universităților europene [4]. Printre competențele pe care trebuie să le aibă anumiți membri ai CDSI menționăm cunoașterea politicilor educaționale din învățământul superior, cunoștințe economice și juridice, competențe specifice pentru auditarea financiară pentru alți membri. Respondenții au menționat: 66% consideră că aceștea trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova, 75% solicită ca aceștia să aibă cunoștințe și experiență în profilul instituției, cca 80% solicită ca aceștia să nu aibă antecedente penale, iar 82% din respondenți consideră că membrii CDSI trebuie să cunoască legislația națională/internațională; 65% consideră că aceștia pot fi cetățeni străini; 63% consideră că membrii CDSI trebuie să aibă studii economice sau în drept; 45% consideră că unii membrii CDSI pot fi cadre didactice ale altei instituții de învățământ; 38% din respondenți susțin ideea participării în CDSI a reprezentanților societății civile și 46% – ai mediului de afaceri.

e) Atribuțiile CDSI rămân în continuare un subiect foarte discutat în mediul academic. Astfel, 55% din respondenți susțin următoarele atribuții ale CDSI:

- să coordoneze elaborarea planului de dezvoltare strategică instituțională;
- să organizeze și să desfășoare alegerile pentru postul de rector în conformitate cu regulamentul instituțional de organizare și desfășurare a alegerilor;
- să monitorizeze, evalueze eficiența utilizării resurselor financiare și să prezinte senatului pentru aprobare proiectul bugetului instituției de învățământ;
- să aprobe contractul-tip de studii și cuantumul taxelor de studii;
- să asigure managementul instituțional privind drepturile de proprietate intelectuală și de transfer tehnologic;
- să înainteze propuneri privind dezvoltarea și consolidarea patrimoniului instituției;
- să inițieze și să încheie programe de studii;
- să aprobe metodologia de salarizare și stimulare a personalului.

Alți respondenți au menționat și alte atribuții, precum:

- să inițieze activități de antreprenariat, parteneriate public-private și să coopereze cu mediul de afaceri (28%);
- să decidă angajarea în consorții și fuzionarea cu alte instituții de învățământ superior (28%);
- să propună crearea de entități juridice proprii (33%).

Studiul a permis să evidențiam și **reprezentativitatea membrilor externi ai CDSI**. Astfel, în componența CDSI constatăm: rectori ai altor universități din Republica Moldova /România; ex-miniștri ai educației, ministerelor de afaceri interne și ai finanțelor etc.; reprezentanți ai ministerelor de resort; reprezentanți ai Curții de Conturi, Camerei de Comerț, Curții Supreme de Justiție, judecători; reprezentanți ai societății civile și ai mediului de afaceri etc. [4].

Studiul a evidențiat și dificultățile cu care se confruntă instituțiile de învățământ superior în activitatea CDSI, dintre care vom menționa:

- Criteriile de selectare a membrilor desemnați de ministere /universități;
- Lipsa unor criterii privind remunerarea muncii membrilor desemnați de ministere/universități;
- Rolul și instruirea membrilor externi desemnați;
- Probleme de interacțiune între CDSI și Senat;
- Componența CDSI și aportul membrilor la beneficiul instituției etc.
- Aprobarea bugetului instituției etc.

Concluzii

1) Crearea unei structuri de guvernare dublă cu divizarea responsabilităților în academice și strategice/manageriale, cum ar fi Senatul și Consiliul de dezvoltare strategică instituțională, este salutăată de majoritatea universităților ca o dimensiune importantă pentru autonomia instituțională și responsabilitatea publică.

2) Elaborarea unui Plan de dezvoltare strategică instituțională este una dintre activitățile importante ale CDSI.

3) Explorarea modalităților de atragere a membrilor externi în organele de conducere și în special în CDSI este una crucială pentru dezvoltarea instituției.

4) Remunerea activității membrilor CDSI rămâne subiect de discuție și în cel puțin următorii 2-3 ani. Această prevedere, din punct de vedere legal, nu se va schimba, dar vor fi introduse mai multe criterii de remunerare a membrilor CDSI.

5) Completarea unor atribuții ale membrilor CDSI, cum ar fi vizibilitatea instituției, dezvoltarea patrimoniului, dezvoltarea cadrelor didactice, colaborarea cu mediul de afaceri, colaborarea internațională, activitatea antreprenorială, parteneriatul public-privat etc. poate fi foarte importantă pentru instituție.

6) În contextul modificărilor operate în Codul educației, este necesar de a se pune un accent mai mare pe rolul mediului de afaceri și al societății civile în cadrul CDSI.

Referințe:

1. Codul educației. Legea nr.152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319-324, art.104.
2. Council of Europe (2007), Recommendation Rec/CM(2007)6 of the Committee of Ministers to member States on the public responsibility for higher education and research.
3. Ordinul nr.09 din 14.01.2015. Regulamentul-cadru privind modul de alegere a rectorului instituției de învățământ superior din Republica Moldova.
4. Ordinul nr.10 din 14.01.2015. Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea organelor de conducere ale instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova.
5. The European Higher Education Area in 2015: Bologna process. Implementation report.
6. University autonomy in Moldova. Analysis and roadmap (2012-2015)

Date despre autor:

Nadejda VELISCO, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: nadejda.velisco@mecc.gov.md

Prezentat la 14.05.2020